

Moraalijärjestyksen sosiologiaa ja psykologiaa

I

Edellä oleva Robert Ezra Parkin kirjoitus "Sanomalehden luonnonhistoria" ilmestyi alunperin *American Journal of Sociology*ssa, 29 (3), 1923, s. 80-98. Park itse tunnetaan parhaiten Chicagon yliopiston sosiologian koulukunnan huomattavana hahmona.

Park (s. 1864) opiskeli Minnesotan ja Michiganin yliopistoissa opettajanaan muiden muassa pragmatismen filosofi John Dewey. Bachelor of philosophy -tutkinnon Park suoritti 1887. Tähän aikaan Park suunnitteli Franklin Ford -nimisen miehen kanssa sanomalehteä *The Thought News*, joka olisi rekisteröinyt yleisen mielipiteen liikkeitä samalla täsmällisyydellä kuin pörssinoteeraukset hintavaihteluja. Vuosina 1887-1898 Park toimi sanomalehtireportterina Minneapolisisissa, Detroitisissa, Denverissä, New Yorkissa ja Chicagossa.

Master of arts -tutkinnon Park suoritti vuosina 1898-1899 Harvardin yliopistossa opettajanaan esimerkiksi William James. Harvardista Park muutti Saksaan, missä opiskeli mm. Simmelin ja Windelbandin oppilaana. Jälkimmäisen ohjauksessa valmistui Parkin väitöskirja *Masse und Publikum* vuonna 1904 Heidelbergissa. Täältä Park palasi Harvardiin jättääkseen nyt kuitenkin akateemisen maailman joksikin aikaa. Tilalle tuli toiminta sekä kansainvälisten että kansallisten rotuongelmien parissa.

Chicagon yliopiston sosiologian laitokseen Park tuli 1914 kahden muun klassikon, Albion W. Smallin ja W.I. Thomasin työtoveriksi, ja hän toimi laitoksessa vuoteen 1929. Vuosina 1929-1932 Park matkusteli ulkomailla tutustumassa rotukysymyksiin ja toimi sen jälkeen vierailevana professorina Havaijin ja Pekingin yliopistoissa. Vuodesta 1936 lähtien kuolemaansa saakka 1944 Park asui ja luennoi eräässä Yhdysvaltain mustien

instituutissa, Fisk-yliopistossa Nashvillessa.

Park oli ennen muuta opettaja, joka itse kirjoitti verraten vähän. Sosiologina hän näki sosiaaliset muodot *luonnonhistoriallisiksi*; niitä ei käsitetä tietoisten suunnitelmien mukaisiksi muodosteiksi. Niinpä hänen sanomalehtihistorian luonnoksensa onkin "Sanomalehden luonnonhistoria". Parkin sosiologia on "kollektiivisen käytäytymisen" sosiologiaa, jonka tutkimustematiikka on pikemminkin sosiaalinen liike kuin kiinteät yhteiskunnalliset rakenteet. Hänen käsityksensä mukaan ryhmät ja yksilöt heittävätkä jatkuvan haasteen yhteiskuntakokonaisuuden olemassaololle kokonaisuutena; pysyvä sosiaalinen tasapaino on utooppinen yhteiskuntatila. Sosiaalisten muotojen luonnonhistoria on kahden voiman resultanttia: (1) ryhmät ja yksilöt kilpailevat alinomaan taloudellisesta ja alueellisesta vallasta ja suotuisista ekologisista ehdoista; (2) kulttuurissa symbolisesti vahvistettu solidaarisuus, konsensus ja yhteiset päämäärät ylläpitävät ja mukauttavat kilpailun ja taistelun uhkaamaa yhteisöä. Sosiaalinen ja moraalinen järjestys pehmentävät kilpailun vaikutusta.

Parkin pääteoksina mainitaan seuraavat:

- *Masse und Publikum: Eine methodologische und soziologische Untersuchung*. Bern, Bach & Grünman, 1904.
- *Introduction to the science of sociology*. Chicago, University of Chicago Press, 1921 (yhdesessä E.W. Burgessin kanssa).
- *The immigrant press and its control*. New York, Harper, 1922.
- *The collected papers of Robert Ezra Park*. Vol. I-III. Glencoe, The Free Press, 1950-1955. (Toimittaneet E.C. Hughes ym.)

(Yllä olevat tiedot R.E. Parkista on saatu seuraavista lähteistä: MacGILL HUGHES, Helen. Park, Robert E. Teoksessa SILLS, D.L. (ed.). *International encyclopedia of the social sci-*

ces. Vol. 11. New York, MacMillan & The Free Press, 1972, s. 416-419. COSER, Lewis A. American trends. Teoksessa BOTTOMORE, T. & NISBET, R. (eds.). *A history of sociological analysis*. London, Heinemann, 1978, s. 287-320.)

II

Tiedotusopin kannalta Park on sikäli kiinnostava tutkija, että hän on pyrkinyt tarkastelemaan joukkotiedotusvälineiden, toisin sanoen sanomalehden merkitystä ja roolia yhteiskunnan moraalijärjestyksen muodostumisessa jonakin, jonka perustus on ihmisten jokapäiväisessä esineellisessä elämässä - jonakin, joka ei ole välittömästi ylhäältä päin ihmisille määrättyä ja säädettyä, mutta jota kuitenkin *organisoidaan* ylhäältä käsin, ihmisten oman arkisen elämänpiirin tuolta puolen. Parkille erityisesti teolliselle perustalle organisoituneen yhteiskunnan moraalijärjestyksen muodosti ongelman: millaista on solidaarisuus nyky-aikaisessa yhteiskunnassa, miten se syntyy, miten siihen voisimme suhtautua jne. Park itse viittaa erääseen *mahdolliseen* moraalijärjestykseen termillä *demokratia*: "...jos tahdomme säilyttää Jeffersonin käsityksen mukaisen demokratian, täytyy sanomalehden jatkuvasti kertoa meille meistä itsestämme. ...Sanomalehden täytyy jatkaa kotiyhteisön painettuna päiväkirjana. Avioliittojen ja -erojen, rikoksen ja politiikan täytyy muodostaa uutistemme pääosa. Paikallisuutiset ovat juuri sitä ainesta, josta demokratia rakennetaan." (Ks. edellä s. 25.) Park ei kuitenkaan väitä, että ky- läyhteisöstä muistuttava moraalijärjestys olisi adekvaatti teollisen organisaation oloissa.

Tässä lehdessä seuraavana oleva Stuart Ewenin artikkeli kehittää 1920-luvun Park-tematiikkaa 1980-luvun sosiaalista taustaa vasten. Ewenin tarkastelussa nykyaikaisen yhteiskunnan moraalijärjestys voi spesifioitua *sodan moraalitaloudeksi*. Sikäli kuin Ewenin tarkastelu on pätevää vastausta Parkin problematiikkaan, on Thomas Jeffersonin aikaisen poliittisen kansalaisyhteiskunnan kansalaisten muuttuminen poliittisen julkisuuden kuluttajiksi merkinnyt klassisen demokraattisen muodon täyttymistä modernilla autoritaarisella sisällöllä. Voidaan ajatella, että tämän muutoksen ehtoihin kuuluu joukkotiedotuksen havainto-

muotojen kehitys - Prokopin termiä käyttäekseni - dynamiikan merkeiksi. Esimerkiksi sanomalehden muuttuminen dynamiikan merkiksi voisi viitata seuraavan kehitykseen: 20. vuosisadan sanomalehti kokoaa yhteen niitä kriisien ja joukkojen hallinnan käytännöllisiä menetelmiä, joita pörssi-meklarit, poliittiset johtajat, ammattiyhdistys-päälliköt, huippuvirkamiehet, tuotantojohtajat, jne. ovat kehittäneet. Sanomalehti itse tuottaa tästä aineksesta havainnollisesti selkeän ja dynamisoidun draaman. Kuluttajien motiivina on minän ja yhteisön etsintä; mediadraaman kehittelyssä lukija itse elää näennäisen yhteisön normien koetteluun ja vahvistamiseen julkisuushenkilöiden ja -instanssien toiminnassa. Vahvistuksen saa autoritaarinen valtasuhde ja kuluttajien vapaaehtoinen alistuminen johdettaviksi. Sodan moraalitalous: joukot kokoontuvat linnaleiriin johtajiensa ympärille.

Ewenin kirjoitus voidaan tulkita Parkin yleisen ja klassisen probleemanasettelun konkreettisoinniksi 1980-luvun länsimaisessa yhteiskunnassa. Tiedotusopillisilla kysymyksillä on siis teorianhistoriaa hyvin monessa suunnassa.

III

Stuart Ewenistä *Tiedotustutkimus*-lehden toimitus tietää tällä hetkellä sen verran, että hän on (ainakin vuonna 1977) opettanut historiaa ja yhteiskuntateoriaa New Yorkin Valtionyliopiston eräässä kokeellisessa jaostossa. Tuolloin hän valmisteli Yhdysvaltain massakulttuurin historiaa. Nämä tiedot on esitetty Ewenin kirjan *Captains of consciousness: advertising and the social roots of the consumer culture*, New York ym., McGraw-Hill, 1977, takakannessa.

Kauko Pietilä